

*“Välittävät ihmiset tuottavat
sijaishuollon onnistumisia”*

Lastensuojelun sijaishuollon onnistumiset
nyt ja tulevaisuudessa.

Raportti Care Day'n eli sijaishuollon juhlapäivän
yhteydessä pidetyistä erätaukokeskusteluista.

Kirjoittajat:

Johanna Liukkonen

Onni Westlund

Milja Kaijanen

Johdanto

Vuoden 2021 tammi-helmikuun aikana järjestettiin yhteensä kymmenen erätaukokeskustelua lastensuojelun sijaishuollon onnistumisista nyt ja tulevaisuudessa osana kansainvälistä Care Day'ta eli sijaishuollon juhlapäivää. Keskustelut järjestettiin DialogiAkatemian ja Erätauko-säätiön tuella ja niiden koordinoinnista vastasi lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuu ry. Tavoitteena oli tarjota ihmisille mahdollisuus turvalliselle ja rakentavalle keskustelulle sekä lisätä yhteistä ymmärrystä siitä, millaisia onnistumisia sijaishuollossa tapahtuu juuri nyt ja minkälaisia onnistumisia tulevaisuudessa toivotaan. Keskusteluja käytiin onnistumisista sijaishuollossa yleisellä tasolla, mutta osassa keskusteluista onnistumisia tarkasteltiin myös teeman sisällä rajatummin, kuten esimerkiksi onnistumiset koulun ja lastensuojelun yhteistyössä.

Sijaishuollon juhlapäivän dialogien keskustelijat olivat lastensuojelun ja sijaishuollon sekä näiden yhdyspinnoilla työskenteleviä ammattilaisia, kehittäjiä ja tutkijoita sekä ihmisiä, joilla on kokemusta sijaishuollossa asumisesta, sijaissisaruuudesta, sijaishuollossa asuvan lapsen vanhemmuudesta tai sijaisvanhempana toimimisesta. Keskusteluista järjestettiin kymmenen, ja niihin osallistui yhteensä 70 henkilöä, joista noin kahdenkymmenen arvioitiin olevan sellaisia, jotka eivät yleensä osallistu yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Sijaishuollon juhlapäivän dialogeja kutsuttiin järjestämään kaikki aiheesta kiinnostuneet. Keskustelujen järjestämisen tueksi luotiin valmiita tukimateriaaleja Pesäpuu ry:n verkkosivuille ja juhlapäivän dialogeja järjestävillä henkilöillä oli mahdollisuus osallistua perehdytysdialogeihin, jossa he pääsivät tutustumaan erätaukoon osallistumalla keskusteluun DialogiAkatemian ja Erätauko-säätiön ammattilaisten vetämänä. Lisäksi keskusteluiden järjestäjiä tuettiin erillisessä erätaukokeskustelujen fasilitointiin keskittyvässä työpajassa, jossa käytiin läpi yleisiä asioita dialogeihin liittyen ja keskustelujen järjestäjät saivat kysyä keskustelujen fasilitointiin liittyviä kysymyksiä alan ammattilaisilta. Lisää erätaukokeskusteluista ja niiden periaatteista voi lukea esimerkiksi täältä: <https://www.eratauko.fi/mika-eratauko/>.

Tämän yhteenvedon on koonnut Pesäpuussa työskentelevät Johanna Liukkonen, Onni Westlund ja Milja Kaijanen. Yhteenvedo on kooste juhlapäivän dialogeista kirjurien tekemien muistiinpanojen pohjalta. Tähän on koottu keskeiset huomiot keskusteluissa esiin nousseista seikoista liittyen menneisiin ja tämänhetkisiin onnistumisiin lastensuojelun sijaishuollossa sekä visioihin onnistumisista tulevaisuudessa. Onnistumisia tuotettiin runsaasti, vaikka monesti alkuun koettiin *"vaikeana puhua onnistumisista kun aivot kääntyvät epäonnistumisiin"*. Yhteenvedoon on voitu ottaa vain pieni osa dialogien tuotoksista, mutta tavoitteena on ollut valita esimerkit niin, että ne edustavat mahdollisimman monen osallistujan kokemusta ja näkemystä. Yhteenvedossa teemat jakautuivat sen perusteella, mitä keskusteluista eniten nousi esiin. Kursiivilla ja lainausmerkeissä olevat tekstit ovat suoria nostoja dialogien kirjauksista.

Yhteenvedon lopussa on koottu yhteen keskusteluihin osallistuneiden henkilöiden oivalluksia ja keskustelujen järjestäjien palautteita dialogeista. Olkaamme kaikki omalta osaltamme omalla paikallamme niitä ihmisiä, jotka myös jatkossa tuottavat onnistumisia sijaishuollossa. Antoisia lukuhetkiä!

DialogiAkademia
Aretai Oy

Onnistumiset sijaishuollossa nyt ja aiemmin

Onnistumisia käsitellään seuraavien keskusteluissa esille nousseiden teemojen kautta: kohtaaminen, yhteistyö, muutos, juuret, lastensuojelu palvelujärjestelmänä sekä työ sijaishuollossa ja lastensuojelun kehittämistyössä.

*”On ohikiitävä hetki kun ammattilainen tapaa sijaishuollossa olevan lapsen”
– miten tästä hetkestä tehdään merkityksellinen?*

Sijaishuollossa asuvan lapsen elämässä saattaa olla läsnä useita aikuisia. Toiset ovat mukana elämässä pidempään ja toiset lyhyemmän ajan. Dialogeihin osallistujat pysähtyivät pohtimaan kaikkien kohtaamisten merkityksellisyyttä lapsen ja nuoren näkökulmasta. On tärkeää ammattilaisena ymmärtää, että esimerkiksi jokaisella lapsen ja nuoren tapaamisella on oma merkityksensä, ja kohtaamisilla voi joskus olla myös kauaskantoiset seuraukset.

Eräs pitkään sijaishuollossa toiminut sosiaalityöntekijä kertoi koskettavan esimerkin merkityksellisestä kohtaamisesta yli kymmenen vuoden takaa. Sijaisvanhemmat olivat olleet yhteydessä ja pyytäneet käymään luonaan ja keskustelemaan heille sijoitettujen lasten kanssa sijoitukseen liittyvistä asioista. Sosiaalityöntekijä oli kyseisten lasten työntekijänä tällöin. Myöhemmin sosiaalityöntekijä oli uudelleen käymässä perheen luona ja lapset muistelivat lämmöllä aiemmin tapahtunutta kohtaamista. Kaksi vanhempaa lasta muisti, kun olivat yhdessä työntekijän kanssa etsineet kadonnutta esinettä ja heille oli rakentunut yhteisiä muistoja aiemmalta käynniltä. Sosiaalityöntekijä kuvaa merkityksellistä kohtaamista ja siihen liittyvää onnistumista seuraavasti: *”tunne siitä, että haluaa kuulla, haluaa muistella, haluaa kysyä ja luottaa siihen, että mä kerron sen niistä asioista, mitä mä muistan. Se teki siitä onnistuneen.”*

Koulun ja lastensuojelun yhteistyöstä keskusteltaessa monesti nousi esiin kohtaamisen merkitys. Eräs ammattilainen kuvasi asiaa näin: *”Lapsen kohtaaminen ja luottamuksen synnyttäminen on se pelimerkki, jolla koulunkäyntiä tuetaan.”*

Myös nuorten mieleen on jäänyt se, kun esimerkiksi sosiaalityöntekijän taholta on tullut huomatuksi ja kohdatuksi. Nuori kuvasi kokemustaan seuraavasti: *”Tuo, että joku sosiaalityöntekijä huomioi sinutkin. Se on hirmu tärkeä kokemus. Se, että se on harvinainen kokemus, ei poista sen kokemuksen tärkeyttä. Pystyin samaistumaan kokemukseen. Mullakin on ollut tällainen tärkeä kohtaaminen sosiaalityöntekijän kanssa.”*

Sijaishuollon onnistumisista keskusteltaessa osallistujat tekivät tärkeän havainnon: *”En ole nyt ihan varma, mutta tunne että lähes jokainen meistä käytti sanaa kohtaaminen onnistumisista puhuttaessa. Ihmisten välinen kohtaaminen ja vuorovaikutus on tosi tärkeää ja erotan mitä itsessäni tapahtuu ja erotan sen siitä, mitä toisessa tapahtuu. Enkä tiedä toisen puolesta. Kuuntelen, kysyn, tunnistan omia tunteita. Kohtaamisessa tapahtuu paljon enemmän silloin, kun pysähdyn kuuntelemaan itseäni toisen lisäksi.”*

”Mitä minussa on yhteistyö herättänyt, mitä voin itse tehdä yhteistyön edistämiseksi?”

Tärkeä ja paljon esiin noussut keskusteluteema oli yhteistyö eri tahojen välillä. Yksi keskeisimmistä yhteistyön kohdista on koulun ja lastensuojelun välinen yhteistyö, mihin esimerkiksi Sisukas-hankkeen on koettu tuoneen paljon positiivista ja onnistumisen kokemuksia. Konkreettisenä esimerkkinä tätä kuvataan erään ammattilaisen taholta muun muassa näin: *”Kun on lähdetty tiivistämään yhteistyötä ja tarjoamaan apua, ja lapsi saanut esim. kouluun tarvittavan tuen, niin miten koulunkäynti alkaa sujua ja lapsi alkaa kukoistaa ja ope ja sijaishanhempi toteaa tulleensa kuulluksi, lapsi kokee että sai apua. On todellisia onnistumisen kokemuksia, mikä mennyt lapselle asti.”*

Toisaalta sijaishuollossa asunut nuori kuvaa koulun ja sijaishuoltoapaikan yhteistyön merkitystä omasta kokemuksestaan käsin seuraavasti: *”Kun minut huostaanotettiin*

yläasteiässä, oli tärkeää, että pystyin käymään koulun loppuun. Laitoksen ja koulun yhteistyö toimi, koulussa kuultiin ja erityistarpeisiin pystyttiin vastaamaan. Koulu vastasi hyvinkin erityisin toimenpitein, iso ilo siitä.”

Onnistunutta yhteistyötä koko verkoston kanssa kuvasi eräs pitkään sijaisvanhempana toiminut tällä tavalla: *”lasten nuoruusiän suurimmissa kriisivaiheissa onnistumisena yhteistyö verkoston kanssa, ei jääty yksin ja siitä selvittiin. Päästiin eteenpäin.”*

”Vaikka asioita tapahtuu hitaasti, niin muutos on mahdollista!”

Positiivinen muutos missä tahansa asiassa ja kenen tahansa näkökulmasta koettiin aina onnistumisena. Seuraavassa esimerkkeinä biologisen vanhemman näkökulma, sijoitettu lapsi ja nuori, koulunkäynti ja palvelurakenteet.

”Mikä on koskettanut omalla tavallaan, niin vanhemman kertomana kun siirrytään sijaishuoltoon, niin tarvitaan tukea siinä kohtaa myös biovanhemmille. On ollut koskettavaa itselle. Kun myöhemmin sitten kuulee vanhemmalta, että lapsella on nyt hyvin ja itsellä myös ja on voimaantunut. Saattoi mennä aikaa, mutta onnistuminen siinä ettei hän kadottanut äitiyyttään siinä.”

”Aivan mahtavia hetkiä, millä kiinnitetään oppilas kouluun. Olen saanut kuulla ja nähdä, miten oppilaan koko olemus on muuttunut, kun koulunkäynti on mahdollistunut. Vuorovaikutustaidot, mieliala, osallistuminen parantunut sen myötä.”

”Aika iso asia, mikä on sitä onnistumista. Vähän mitä aiemmin sanottiin, että ne on tosi pieniä asioita. Luottamuksen saaminen kestää, että iloitaan siitä, kun lapsi syö ruoan, jonka tarjoan. Suhdetta luodaan pienistä arjen asioista. Isossa mittakaavassa onnistuminen on sitä, että nuori asettuu perheeseen ja saa ammatin, mutta ne on aika kaukana. Arjessa on tosi pieniä juttuja, joista löydetään onnistumiset ja kehutaan nuorta. Vaikka nuori ei jaksa mennä kouluun niin on kuitenkin herännyt ja syönyt.”

"Kun tapaan näitä lapsia ja nuoria, koulunkäynti puhututtaa kohtaamisissa. Saattavat riemuita, kun ovat onnistuneet kokeessa, ilon ja ylpeyden aihe, että pystyy käymään koulua. On suuria onnistumisen kokemuksia, kun on päässyt opiskelemaan omaa alaa, mistä on kiinnostunut oikeasti. Oma kyvykkyyks toimia koulussa herättää iloa ja riemua."

"Ongelmapuhe alkaa muuttua ratkaisupuheeksi ja asioita on mennyt rakenteisiin. On mennyt eteenpäin asioita, mikä on ihan huippua."

"Biologisten läheisten merkitys – antaa ymmärrystä omista juurista, itsestä. Tarjoaa pysyvyyttä myös muutostilanteissa."

Omien juurien merkitys ja niistä kiinni pitäminen mahdollisuuksien mukaan nousi esiin myös onnistumisista puhuttaessa. Tuotiin esiin sitä, kuinka vanhempi on saanut olla mukana lapsen arjessa huostaanotosta huolimatta sekä oltiin onnellisia siitä, että vanhempi on ylipäätään hakenut apua lastensuojelusta.

"Ja vielä tuli semmonen onnistuminen, se koskee kumpaakin sijaishuoltoa sekä laitokseen että perheeseen sijoitettua ne tilanteet missä vanhempi on sillä tavoin valmis osallistumaan esimerkiksi koulun juhliin ja siellä sitten esimerkiksi istuu rinnakkain ja sit laitoksen ohjaaja tai sitten sijaisperheen vanhempi ja tämä lapsen vanhempi tai joku muu läheinen niin ne tilanteet on lapsille tosi arvokkaita. Ja niitä onneksi myös on. Että vanhemmat voi osallistua jopa tämmösiin koulu mitä nämä nyt on semmoset puuhapäivät et sit tehdään semmonen joku lauantai päivä koulutöitä et se on vähän erilainen. Et siellä voi olla sitten mukana sijaishoitopaikan ja lapsen omia aikuisia."

"Yhteistyö sujuu kuin itsestään, kun sijaisperhe on löytänyt heti sen ajatusmaailman, että biologiset vanhemmat ovat omilla resursseillaan yrittänyt parhaansa. Ei tarvitse käyttää energiaa siihen, miksi maailma on paha paikka. Ymmärrys siitä, että on tärkeää, että lapsi saa pitää oman biologisen sukunsa. Huolehditään yhteydenpidosta isänpäivä ym. kun lapsi tulee perheeseen, se tuo sukunsa mukanaan. Sijaisperheellä hyvä yhteys ja tarkoitus tehdä yhteistyötä."

”On olemassa järjestelmä, jonka avulla halutaan pitää huolta ja tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria, kaikkialla maailmassa tämä ei ole mahdollista.”

Sijaishuollon onnistumisista puhuttaessa tunnistettiin se, että ei ole itsestään selvää Suomessa olla tässä nykyisessä tilanteessa, jossa on olemassa näin hyvin toimiva palvelujärjestelmä. Tämä herätti eri näkökulmista aihetta käsittelevissä paljon ajatuksia ja nosti esiin omia kokemuksia esim. siitä, kuinka on päässyt oman sisaruksen kanssa turvaan, on saanut sijaishuollossa mahdollisuuden harrastaa ja kuinka on saanut esimerkiksi taloudellista tukea itsenäistymisvaiheessa sekä *”oppeja, tietoa ja taitoa, jotka ovat valmistelleet aikuisuuteen hyvällä tavalla.”*

Järjestelmää ja kiitollisuutta pohdittiin monista eri näkökulmista käsin. Keskusteluissa nousi vahvasti esiin kiitollisuus järjestelmää kohtaan, mutta ennen kaikkea sijaishuollossa toimivia aikuisia kohtaan. Tuki ei ole kuitenkaan loppunut sijaishuollon päättyessä, vaan järjestelmä on mahdollistanut erimuotoisen tuen vielä tämän jälkeenkin: *”Kiitollinen siitä, miten sijaisvanhemmat on laittanut itsensä likoon. Vaikka he on eläkkeellä, he jaksaa auttaa meitä kaikkia.”* Eräs nuori kuvaa omaa tilannettaan seuraavasti: *”Oon jälkihuollossa ja se jatkuu vielä sinne 25-vuotiaaksi. Oon esim. saanut tukihenkilön, se on ollut onnistuminen, että se on järjestetty melkein heti.”* Toisaalta tuotiin esille myös sitä, miten iso vaikutus sijaishuollolla on ollut myös muihin kuin sijoitettuihin lapsiin ja nuoriin: *”Oon oppinut paljon sitä kautta, että oon ollut sijaissisaruksena. Oon kiitollinen niistä kokemuksista, joita oon oppinut yhteiskunnasta ja itsestä. Ja sitten tuli mieleen myös yksi sosiaalityöntekijä, joka huomioi mutkin ja se tuntui hyvältä.”*

”Perhekoti. Heille kiitollinen siitä, että istun tässä tällä hetkellä. He ovat täysin oikeella alalla ja pystyn täysin olemaan kiitollinen heistä ja siitä että saa olla tässä. Kaiken avun ansioista voi jakaa itse eteenpäin tietoa ja kertoa uusille ihmisille millaisista taustoista tulee ja millaista lastensuojelu on median ulkopuolella.”

”Jos meille tulee nuori, joka on rikki ja jolla on traumatausta niin, se on onnellista itselle kun näkee että alkaa tapahtua etenemistä ja tulee luottamusta, kun näkee että nuori alkaa kokea iloa, kiitollisuus (itselle) herää kun nuori, joka ei ole saanut arvostusta tai

itsearvostuksen tunnetta, kun näkee että nuoren itsetunto alkaa kasvaa, minun mielestä se on niin suurta onnistumista ja se tekee minut niin onnelliseksi.”

”Vanhemmillani on kolme pitkäaikaisesti sijoitettua lasta ja heistä on tullut sisaruksia mulle. Olen päässyt nauttimaan pitkäkestoisemmasta ja aidommasta sisarussuhteesta näihin. Uskomaton voima, minkälaisen välittämisen tunteen vanhemmat voivat luoda koko perheelle. Se on sellainen, jota ei voi ymmärtää, jos ei ole itse kokenut sitä. Sitten myös oman identiteetin rakentuminen. Nähnyt läheltä yhteiskunnan ongelmia ja ratkaisuja ongelmiin. Motivaatio lasten elämän ja aseman parantamiseen yhteiskunnan rakenteellisella tasolla on syntynyt oman kokemuksen kautta. Selkeä päämäärä, keinot voivat vaihdella ajassa ja paikassa. On huomannut vasta kotoa pois muuttamisen jälkeen.”

”Tarvitaanko tieteellistä näyttöä ennen kuin rakkaudesta voidaan puhua”.

Monet keskusteluihin osallistuneista ammattilaisista kokivat itsensä etuoikeutetuksi saadessaan työskennellä lastensuojelussa (sijaishuollossa). Myös lastensuojelun kokemusasiantuntijuus nähtiin arvokkaana ja heidän kanssaan yhdessä kehittäminen koettiin antoisana. Omalla työllä nähtiin olevan tärkeä merkitys, vaikka toisaalta koettiin ristiriitaa liittyen omiin työtapoihin.

”Oma näkökulma on vuosikymmeniä sossuna oloa avo- ja sijaishuollossa. Huoneentauluksi nappasin ”tarvitaanko tieteellistä näyttöä ennen kuin rakkaudesta voidaan puhua”. Vuosien aikana olen mennyt sydän auki joka paikkaan, siihen ei opetettu koulussa eikä kannustettu, oma sisäinen palo kannusti työskentelemään näin ja lupa siihen tuli vasta paljon myöhemmin. Salainen ja häpeä siitä omasta työtotteesta, ihmisten välinen suhde versus menetelmät. 10 tai 15 vuodessa ajatusmaailma on muuttunut, olin ilahtunut kun sai vihdoin olla sellainen kuin on. Työkälupakki on se suhde asiakkaaseen ja se on täynnä erilaisia työkaluja. Joku sanoi, että jokaisen lapsen tulisi olla edes yhden työntekijän sydämessä.”

Toivon merkitys ja onnistumiset tulevaisuudessa

Tulevaisuudessa nähdään tapahtuvan onnistumisia erityisesti esimerkiksi osallisuuteen, toimintakulttuurin muutokseen sekä palvelujärjestelmän rakenteisiin liittyen. Koko ajan nähdään kyllä muutosta tapahtuvan eri osa-alueilla, mutta sen koetaan olevan hidasta. Muun muassa osallisuuden tiimoilta on otettu isoja edistysaskelia viime vuosien aikana. Kuvattiin esimerkiksi sitä, kuinka *"aiemmin lasta säästettiin ja suojeltiin, ei saanut ollut mukana neuvotteluissa. Nyt lapsen tulee olla mukana, kun hänen asioitaan käsitellään."* Samoin tuotiin esiin, kuinka *"on syntynyt toimintatapoja ja työskentelytapoja, joita hallinto ja poliitikot haluaa edistää ja että niitä viedään käytäntöön, että turvallisuus ja osallisuus lisääntyy. Näen voimakasta heräämistä kentällä, esim. koulussa siihen, että mietitään, että mikä on lapsen käytöksen taustalla, mitä itse voin tehdä, mitä voin osaltani opettajana vaikuttaa? Humaanimpi näkemys ammattilaisuudesta esim. opettajilla, että opettajana voin tehdä hyvää, se luo toivoa."*

Osallisuuden, verkostotyön ja kohtaamisten merkitys toistui keskusteluissa. Lisäksi esiin nousi se, miten tärkeää on tukea perheitä ja lapsen läheisiä: *"Näen positiivisena asiana sen, että koko ajan otetaan yhä enemmän esille ja mukaan asioita, jotka on ollut ehkä vähän unholassa. Biologiset vanhemmat, kotiin jäävät sisarukset, isovanhemmat on enemmän esillä. Lapsen elämään kuuluu niin monia muita. Se on toivoa luovaa, että me koko ajan kasvatetaan sitä joukkoa, joka kertoo kokemuksia. Se tekee näkyväksi niitä tarpeita, mihin meidän pitää pystyä vastaamaan."*

Keskusteluissa korostui yhteinen tahtotila toimintakulttuurin ja rakenteiden muutoksiin: *"Tarvitaan rakenteellisia ja toimintakulttuuriin liittyviä muutoksia. Uskotaan siihen, että koko ajan mennään eteenpäin. Rakenteissa tarvitaan asiakasmäärien rajaamista, jotta on mahdollista luoda yhteyttä. Entistä enemmän pitäisi vielä ajatella asiat niin, että lapsi on keskiössä. Lapsi elää elämää tässä ja nyt, ei jossain tuolla, kun itsenäistyy. Pikkuhiljaa, kun jaksetaan rummuttaa hyvää ja onnistumisia lastensuojelusta niin laajempi joukko ymmärtää."*

Toiveikkuutta osallistujissa herättää se, että muutosta tapahtuu ja erilaisista kohtaamisista voi oppia. Keskustelijoiden mukaan tulevaisuudessa onnistumisia tuottaa muun muassa

ihmissuhdeperustainen työ, maakunnat, systeeminen työote ja digitalisaatio. Näiden lisäksi esimerkiksi täydennyskoulutuksia, varhaista tukea ja puuttumista, yhteistyötä sekä moniäänisyyttä pidetään tärkeinä. Onnistumisia vahvistaa keskustelijoiden mukaan dialogisuus, monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistuminen, avoimuus, luottamuksellisuus, turvallisuus ja yksilöllisyys. Onnistumisia tukee myös ymmärryksen lisääntyminen ja oppiminen sekä lastensuojeluun ja sijaishuoltoon liittyvän stigman vähentyminen.

“Tärkeetä pysähtyä onnistumisten äärelle.”

Palautteiden perusteella käydyt keskustelut olivat osallistujille antoisia, vaikka alkuun tuntui vaikealta pysähtyä miettimään ja puhumaan onnistumisista. Se myös mietitytti mistä johtuu, että *“ekaksi mulle tulee mieleen kielteiset kokemukset? Aivot rakentuneet niin, että ensin tulee mieleen negatiiviset. Positiivinen vaatii enemmän vahvistusta. Ollaan totuttu puhumaan lastensuojelusta ja sijaishuollosta ongelmakeskeisesti ja kriittisesti.”*

Yhteisesti kuitenkin jaettiin ajatus siitä, että on *“paljon hyvää olemassa sekä toiveikkuutta herättäviä asioita, välillä ne meinaa unohtua, kiitos että muistutitte.”* Iloa toi se, että kaikki tunnistaa kuinka tärkeää onnistumisista on puhua, *“sillä niitä siellä arjessa kohdataan. Sijaishuollossa toimiminen tuottaa merkityksellisiä tunteita. Suhdeperusteisuus, näen että se on tärkeää. Että on korostettu, että ihminen kehittyy ja kuntoutuu suhteessa ihmiseen.”*

Nähtiin myös tärkeänä vahvistaa positiivista, sillä *“ajatuksen tasolla on parempi lisätä positiivisia piirteitä kuin vähentää negatiivista. Mikään ei oo kestävää jos jostain vähennetään jotain, pitäisi ennemminkin lisätä jotain, kyllä ne huonot asiat tippuu siitä.”* Jollakin osallistujalla syntyi myös vielä vahvempi palo olla kehittämässä sijaishuoltoa. Koskettavaa oli myös kuulla erään osallistujan oivallus: *“Täytyisi laittaa viestiä esim. jollekin työntekijöille ja ihmisille, jotka on ollut matkalla mukana rakentamassa onnistumisia, eivät ehkä edes tiedä, että ovat olleet merkityksellisiä.”*

Keskustelujen tuottamat oivallukset liittyivätkin monella sijaishuollon erilaisiin kohtaamisiin. Muita toimijoita arvostetaan ja yhteistyötä heidän kanssaan pidetään arvokkaana. Eräs osallistuja kuvasi sitä, miten hän kokee muiden ihmisten olevan voimavara hänelle, ja miten kokemusten ja ajatusten jakaminen muiden kanssa on tärkeää. Keskusteluissa oivallettiin lisäksi se, miten kaikenlaiset erilaiset kokemukset onnistumisista ovat arvokkaita. Dialogit saivat myös pohtimaan sitä, mitä onnistuminen sijaishuollossa tarkoittaa, ja mistä näkökulmista onnistumista voi tarkastella.

Niin kuin eräs osallistuja osuvasti kuvasi, *”Onnistumiset eivät ole aina olleet täydellisiä, mutta merkityksellisiä.”* Samoin voi hyvin yhtyä erään toisen osallistujan näkemykseen siitä, kuinka *”järjestelmässä on parannettavaa, mutta jollain tavalla se on toiminut, kun ollaan täällä nyt”*.

Toisaalta tuotiin esille myös se, kuinka tällaiselle keskustelulle olisi enemmänkin tarvetta: *”Keskusteluareenoita tarvitaan enemmän ja niiden pitäisi olla jatkuvia. Keskustelun fasilitointi on tärkeämpää, kuin valmiiden vastausten keksiminen ihmisten puolesta. Hienoa, että on löytänyt ihmisiä, jotka ymmärtävät ja haluavat viedä asioita eteenpäin. Haluaisin myös muille tämän kokemuksen.”*

Erätauko-menetelmä koettiin toimivana ja uusia ajatuksia herättävänä. Menetelmä auttoi oivaltamaan sen, miten ei tarvitse sanoa välttämättä kaikkea, vaan on tärkeää kuunnella ja pysähtyä rauhassa keskusteluun muiden kanssa. Erätaukokeskustelut koettiin turvallisiksi ja vapauttaviksi.

Yhteenveto on hyvä päättää yhden osallistujan ajatukseen siitä, mikä on tärkeintä: *”Tärkeintä on rakkaus, iso asia minkä sisällä koko aihe liikkuu.”*